

บทที่ 10

สังคมประกิจทางการเมือง

1. ความนำ

ในทางพหุพัฒนาศาสนามีการพูดถึงกฎหมายแห่งกรรม อันหมายถึงการสืบเนื่องแห่งเหตุและผล อะไรมีตามที่ได้เกิดขึ้นแล้วยอมมีผลในกาลต่อมา แต่ในทางพุทธศาสนาได้อธิบาย สภาวะที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ยาวนานมาก คือข้ามภพข้ามชาติ แต่ในกรณีของการค้นพบทาง พฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งสังคมวิทยาการเมืองได้รับอิทธิพลมากนั้น เป็นการจำกัดอิทธิพลอยู่ ในกรอบแห่งกาลเวลาเพียงช่วงชีวิตของบุคคล อิทธิพลต่าง ๆ ที่มีต่อตัวบุคคลในทางการเมือง (และหากพูดถึงมิติอื่น ๆ ก็เกี่ยวข้องด้วย) นั้นมีมาแต่เยาว์วัย และเรียกว่า “สังคมประกิจทาง การเมือง” (political socialization)

2. อิทธิพลจากประสบการณ์ในเยาว์วัย

แนวคิดโดยสรุปของสังคมประกิจทางการเมือง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวิทยาการ เมืองคือ การเรียนรู้¹ ทั้งหลายทางการเมืองเริ่มตั้งแต่เบบ้าห์หรือเริ่มจาก “ชาติจะจบลง มาแน่” นักวิชาการเอดวิน โคเซอร์ ได้กล่าวว่า “สังคมประกิจเริ่มต้นจากการญาเลี้ยงดูแต่ เป็นองตัน”²

แต่ทั้งนี้มีได้หมายความว่า ประสบการณ์ในอดีตตั้งแต่เยาว์วัยภายใต้บ้าน (เช่นการ ญาเลี้ยงอย่างทะนุถนอม การได้พังบทห่อกล่องหรือนิทานสำหรับเด็ก การอยู่ในสภาพแวดล้อม

¹ การเรียนรู้เป็นลักษณะสำคัญยิ่งของความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากสัตว์โลกประเภทอื่น ๆ ดู บรรพด วีระสัย, *สังคมประกิจทางการเมืองไทย* (กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 45.

² Coser, *op. cit.*, p. 4.

ของครอบครัวที่ไม่เดือดร้อนเรื่องการครองชีพ ฯลฯ) จะทรงอิทธิพลอยู่ตลอดเวลา ประสบการณ์ต่อ ๆ มา เช่น 1) จากการคบเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันในละแวกบ้าน หรือ 2) การได้รับการอบรมบ่มนิสัยและได้รับวิชาการจากโรงเรียน 3) อิทธิพลจากศาสตรา 4) ชีวิตการทำงาน และ 5) สภาพแวดล้อมอื่น ๆ รวมทั้งสื่อมวลชนและโครงสร้างของระบบการเมือง ย่อมมีผลกระทบต่อตัวบุคคลในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมการเมือง

3. การเป็นเวไนยสัตว์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่า มนุษย์มีลักษณะพิเศษซึ่งทำให้แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ คือ สภาวะแห่งความเป็น “เวไนยสัตว์” เวไนยสัตว์แปลตามตัวได้ว่า เป็น “สัตว์ที่สอนได้” หรือ สัตว์ที่ทำให้อัญญในการอบรมแห่งวินัย หรือให้มีการฝึกฝนได้ ความหมายที่สำคัญก็คือ การยึดถือหลักการที่ว่า พฤติกรรมมนุษย์ขึ้นอยู่กับการปรุงแต่งและขัดเกลาจากสภาพแวดล้อมมากกว่าสิ่งอื่นใด หมวด พันธุกรรมมีบทบาทเหมือนกัน แต่มีสภาพเหมือนกับดินที่อาจจะถูกปั้นให้เป็นรูปต่าง ๆ

คำกล่าวของไทยที่ว่า “บุญทำกรรมแต่ง” ถูกต้องอยู่มาก ณ ที่นี้ควรวิเคราะห์ในแนวตั้งต่อไปนี้

4. สมการระหว่าง “บุญทำ” กับ “กรรมแต่ง”

พฤติกรรมและความเป็นไปของบุคคลขึ้นอยู่กับหลักปัจจัย หากสรุปกว้าง ๆ ว่าเป็นเรื่องของ “บุญทำ” กับ “กรรมแต่ง” ก็ยังเป็นเรื่องที่อาจพิจารณาเป็นราย ๆ ไปว่า สมการแห่งอิทธิพลของสององค์ประกอบเป็นอย่างไร

2.1 “บุญทำ” เป็นเรื่องสืบเนื่องทางพันธุกรรม (heredity) ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติ (nature) หมายถึงพื้นเพแห่งทายะสมบัติที่เกิดขึ้นจากสายโลหิต, รวมทั้งความบังเอิญที่ปฏิสัมพันธ์ในสิ่งแวดล้อมชนิดใด เช่น ในกระท่อมยาจาก หรือคุณภาพของเศรษฐี, ในชนบทหรือในเมือง, ในประเทศตะวันออกหรือประเทศตะวันตก หรือในภูมิภาค หรือในแดนสมบูรณ์

หากใช้ในความหมายทางศาสนาพุทธย่อมหมายถึง การกระทำต่าง ๆ ในอดีตชาติด้วย

2.2 “กรรมแต่ง” หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเพราการกระทำ 1) ของคนเรา 2) ของผู้อื่น 3) ของหน่วยย่อยในสังคม และ 4) ของสังคมหน่วยใหญ่

2.2.1 ตนอาจกระทำ หมายถึงพฤติกรรมของตนเองไม่ว่าจะเป็น มโนกรรม วจกรรม และภัยกรรม มโนกรรม เป็นเรื่องของการคิด การมีทัศนคติ การมีความเชื่อ สำหรับ วจกรรม เป็นการแสดงออกด้วยการสื่อสารแทนคำพูด สำหรับ กายกรรม หมายถึงการกระทำอื่น ๆ

* 2.2.2 ผู้อื่นกระทำ (ผลแห่งการกระทำของผู้อื่น) ซึ่งหมายรวมถึงพฤติกรรมทั้ง ในส่วนที่เป็นความคิด (ดังปรากฏในรูปของข้อเขียน เป็นต้น) การพูดและการแสดงออกอย่างอื่น ๆ

2.2.3 สถาบันกระทำ สื่อมวลชนกระทำ กล่าวคือผลแห่งการจัดรูป หรือพฤติกรรมขององค์การ สถาบัน หรือหน่วยสื่อมวลชนต่าง ๆ ตัวอย่างได้แก่ การได้รับอิทธิพลจากโรงเรียน จากการฟังวิทยุ การอ่านหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.2.4 สังคมโดยทั่วไป/กระทำ กล่าวคือ ผลแห่งพฤติกรรมของประชาชนในชาติ หรือนานาชาติที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลได้

การที่สังคมเป็นเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม การที่สังคมมีรูปแบบการปกครองอย่างไร มีสถานภาพทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างไร ฯลฯ เหล่านี้ล้วนแต่มีผลกระทบต่อบุคคลทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าแม้สถานภาพของสังคมจะการนานาชาติก็เกี่ยวข้องด้วย³ เช่น การเป็นประเทศภายใต้อำนาจของชาติอื่น⁴ หรือไม่ การมีการค้าข่ายติดต่อกันอย่างไร⁵ เป็นต้น

เรื่องของพื้นเพเดินหรือ “บุญทำ” ก็อ พันธุกรรม หรือสภาพธรรมชาติ แก้ได้ยากมาก เพราะเกี่ยวกับสภาพแห่งการเป็นสูงต่ำ (ลักษณะสูงใหญ่ของร่างกาย) ตำแหน่ง (ผิวพรรณ) เพศชาย เพศหญิง (แม้มีการเปลี่ยนเพศหรือการทำศัลยกรรมตกแต่งก็เพียงน้อยราย)

สำหรับประเด็น “กรรมแต่ง” นั้นดูไม่ง่ายอย่างที่มักคิดกันมาแต่เก่าก่อน ทุกวันนี้ คนเรายากที่จะเป็น “นายแห่งชาติ” หรือ “galactic hegemon” ได้ ทั้งนี้ เพราะบทบาทของสภาพแวดล้อมมีมาก

“กรรมแต่ง” โดยผู้อื่นเป็นผู้กระทำหรือโดยสภาพแวดล้อมนั้นมีอยู่มากมายมหาศาล

³ ตัวอย่าง ได้แก่ การที่ช่องทางอุปกรณ์ได้ข้อผูกมัดของสัญญาที่จัดทำไว้กับอังกฤษ เป็นการเข้าเพื่อใช้ประโยชน์ถึง 99 ปี และจะหมดสัญญาในปี ก.ศ. 1997.

⁴ ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งเป็นประเทศเอกสาร แล้วก็ยอมให้สหรัฐอเมริการ่วมและใช้ฐานทัพเรือที่อ่าวซีวิค และฐานทัพอากาศຄลาร์ค ซึ่งจะหมดสัญญาแบบระยะสั้นประมาณปี 1987.

⁵ ในช่วงปี พ.ศ. 2528 jusqu'au ปี พ.ศ. 2529 มีการพูดกันมากในประเทศไทยเกี่ยวกับร่างกฎหมายเงื่อนสัมภาระของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเกรงว่าจะกระทบกระเทือนกับการส่งออกซึ่งสิ่งทอและข้าวของไทย.

สมการแห่ง “บุญทำ” กับ “กรรมแต่ง” นี้มีการอภิปรายกันมากในวงวิชาการตะวันตก คือสมการระหว่างอิทธิพลของพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม (heredity vs. environment) หรือ ธรรมชาติกับสภาพการปั่นเปลี่ยน (nature vs. nurture)

3. การเรียนรู้เชิงการเมือง

การที่เริ่มอารัมภบทด้วยการพูดถึง “เวไนยสัตว์” และ “กรรมแต่ง” ก็เพื่อนำไปสู่ ประเด็นที่เพิ่งได้รับการศึกษาจริงขึ้นประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ การค้นพบว่ากระบวนการ การเรียนรู้เกี่ยวกับโลกของการเมืองนั้นมีลักษณะดังนี้

3.1 มีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป (แบบชั้นชั้น)

การเรียนรู้ทางการเมืองนั้นมิใช่จำเป็นต้องเรียนอย่างเป็นทางการโดยผ่านกระบวนการ การสอน แต่เป็นการเรียนแบบชั้นชั้นเข้าไปทีละเล็กทีละน้อย ดังนั้นการมุ่งหวังที่จะให้เกิด ประชาธิปไตยโดยการถ่ายทอดทางบทเรียนอย่างเดียวจึงไม่ได้ผล การเรียนรู้เรื่องการปกครอง เช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ มีลักษณะของการคัดซึ่งหรือซับซึ่มเข้าไปแบบชั้น ๆ มิใช่เป็นแบบที่ เข้าไปได้โดยรอบรัดหนีอนเป็นสูตรสำเร็จ

3.2 เรียนจากการเรียนแบบไม่รู้ตัว

การเรียนรู้มักเกิดขึ้นในจิตใต้สำนึกรักตั้งแต่เยาววัย การเรียนโดย จิตใต้สำนึก (unconscious or subconscious) เป็นไปโดยไม่รู้ตัวว่า กำลังเรียนอยู่ แต่เป็นการนำเข้าสู่ความจำ เพราะได้สัมผัสกับสิ่งนั้น ๆ มาก่อน ซึ่งอาจจะเป็นโดยคำบอกเล่าหรือจากการเห็นว่ามีการ ปฏิบัติเช่นนั้น

3.3 มีลักษณะติดแน่น

ความประทับใจในครุณร้ายซึ่งมีขึ้นมาเพราะอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางการเมืองอย่างใด อย่างหนึ่งนั้น มักฝังแน่นสนิทอยู่ ยากที่จะถอนหรือลบล้างเสียได้ การฝังใจนี้เป็นเรื่อง ซึ่งไม่เกี่ยวกับการพินิจพิจารณาโดยใช้เหตุผล

การเรียนรู้ในเรื่องการเมืองโดยจิตใต้สำนึกเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เป็นลักษณะ ของการมีภาพพจน์ฝังใจว่าพรรคการเมือง ก. ดีกว่าพรรคการเมือง ข. หรือผู้สมัครซึ่งมี ภูมิหลังแบบนี้ดีกว่าผู้สมัครซึ่งมีภูมิหลังอีกแบบหนึ่ง เป็นต้น

4. สังคมประกิจทางการเมือง

การศึกษาเกี่ยวกับ “กรรมแต่ง” ทางการเมืองตั้งแต่เยาว์วัยนี้เรียกว่าเรื่อง “สังคม-ประกิจ” อันได้แก่ การเรียนรู้หลักเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติ การนีความเชื่อ การนีความรู้ และการมีค่านิยมในการเมืองโดยได้รับอิทธิพลจากสังคม

สังคมประกิจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางการเมือง หรือเรื่องอะไร ก็เดิมที่มาจากอิทธิพลของ

4.1 ครอบครัว (และญาติพี่น้อง)

4.2 ครูบาอาจารย์ (หรือโรงเรียน)

4.3 เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน

4.4 เพื่อนร่วมงาน การทำงานย่อมีเพื่อนร่วมงาน และในแต่ละวันบุคคลมักใช้เวลาประมาณ 7-8 ชั่วโมงหรือมากกว่านั้นในที่ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม

4.5 สื่อมวลชน ปกติเข้าใจกันว่าเป็นเรื่องเฉพาะหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ แต่อาจครอบคลุมถึงแผ่นภาพโปสเตอร์ ภาพพยนต์ และแม้กระหังแผ่นปลิติที่แจกจ่ายอย่างกว้างขวาง รวมทั้งเทปเสียงและเทปภาพ

5. การเรียนรู้การเมืองแต่เยาว์วัย: ข้อสังเกตของนักคิดฝรั่งเศส

เมื่อประมาณ 150 ปีที่ผ่านมา มีนักคิดผู้มีเชื้อสายชุนนางฝรั่งเศสผู้หนึ่งชื่อ อลেกซิส เดอ ทอคเกอวิลล์ (1805-1859) ได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกาเพื่อศึกษาเกี่ยวกับระบบทั่วทั้งสถาน หรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิด ระหว่างที่ทอคเกอวิลล์ท่องเที่ยวเดินทางอยู่ในประเทศใหม่ เขายังได้ตั้งข้อสังเกตอันมีคุณค่าเกี่ยวกับชีวิตสังคมและการเมืองของประเทศนั้น เมื่อเขาเดินทางกลับถึงฝรั่งเศสแล้ว ได้เขียนหนังสือชื่อ *ประชาธิปไตยในอเมริกา*⁶ หนังสือนี้ได้รับการยกย่องอย่างสูงจากบรรดาเมธีทางสังคมศาสตร์ทั้งในยุโรป เอเชีย และในสหรัฐอเมริกา

⁶Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, ed by J.P Mayer and A P Kerr. Doubleday, Anchor, 1969.

John Stone and S Mennell, eds *Alexis de Tocqueville on Democracy, Revolution and Society*. University of Chicago Press. 1980

ข้อเขียนดังกล่าวของทอคเกอวิลล์ แสดงให้เห็นการพินิจพิเคราะห์อันลึกซึ้งและวิจารณญาณอันเฉียบแหลม แม้ว่าจะได้ล่วงเลยมาแล้วเป็นเวลานานแต่หนังสือของเขาก็ยังได้รับการยกย่องว่าถูกต้องอย่างเสมอ ผู้ที่เรียนด้านศิลปศาสตร์ในขั้นปริญญาตรี ในสหรัฐอเมริกามักถูกกำหนดให้อ่านเรื่องที่ทอคเกอวิลล์ได้เขียนไว้ด้วย

ในหนังสือ “ประชาธิปไตยในอเมริกา” ทอคเกอวิลล์ กล่าวถึงอิทธิพลของการเรียนรู้ตั้งแต่ปฐมวัย ในทำนองที่ว่า “เด็กในวันนี้ คือผู้ใหญ่ในวันหน้า”

ข้อความที่่น่าสนใจจากบทที่ 2 บรรพ 1 ของ ประชาธิปไตยในอเมริกา ซึ่งปราชัญ และนักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสคือ ทอคเกอวิลล์ ได้เขียนถึงความเข้าใจผิดของคนทั่วไปซึ่งมีทัคณะว่า “เมื่อมนุษย์ได้ถือกำเนิดขึ้นมา ครุณวัยของเขามักสนุกเริงร่าไปโดยที่ไม่มีใครเห็น ความสำคัญ เมื่อเขาเติบใหญ่จึงเป็นที่สังเกตของคนทั่วไปและถือว่าขาดหล่อเลี้ยง เมื่อช่วงเวลาเป็นผู้ใหญ่แล้ว”

ทอคเกอวิลล์ ให้ความเห็นว่าความเชื่อดังกล่าว ผิดพลาดอย่างมหันต์ การเรียนรู้เริ่มแต่เยาว์วัยในการศึกษาเรื่องราวของคนในสังคม เราจะต้องเริ่มนั่งแท่นบนเบาะ เราจะต้องศึกษาภาพที่เขาเห็น เสียงหรือคำสั่งสอนที่เขาได้ยินตั้งแต่วัยเด็กและที่เขาเปล่งออกมานะ เราจะต้องพิจารณาท่าทีของเขามีอย่างเล็กๆน้อยเพื่อทราบเกี่ยวกับอุปนิสัยใจคอ การชอบและการชังของเขา กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ควรถือว่า “ผู้ใหญ่วันนี้ คือ เด็กเมื่อวันวาน”

6. กระบวนการสังคมประกิจทางการเมือง: งานของเออร์เบอร์กไฮแมน

ก้าวใหม่แห่งการศึกษาวัฒนาศาสตร์และสังคมวิทยาการเมืองคือการพิจารณาข้อสังเกตของทอคเกอวิลล์ อันได้แก่ การเพ่งมองเรื่อง การเมืองเริ่มแรกจากวัยเด็ก เพื่อที่จะสามารถพยากรณ์อนาคตของรัฐและของโลกได้ในภายหน้า เมื่อเด็กเหล่านี้เติบใหญ่กล้ายเป็นผู้บริหาร หรือเป็นผู้มีบทบาทในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมการเมือง

เมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา นักวิชาการได้ให้ความสนใจเรื่อง สังคมประกิจหรือการเรียนรู้ทางการเมืองของคนมากขึ้น ผลงานที่เด่นชัดระดับแรกได้แก่ เออร์เบอร์ก ไฮแมน ในหนังสือชื่อ สังคมประกิจทางการเมือง⁷ แนวคิดหลักของไฮแมนก็คือ การเรียนรู้ทางการเมือง เช่นเดียวกับการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ เริ่มต้นจากวัยเด็ก ประสบการณ์หรือภาพประทับใจ ต่าง ๆ ที่เคยสัมผัสในครุณวัยย่อมมีผลสืบเนื่องต่อมาจนถึงวัยผู้ใหญ่

⁷Herbert Hyman, *Political Socialization*, New York: Free Press, 1959

แนวคิดของไฮแมนเป็นเรื่องที่พ่อจะเข้าใจได้และมีนักวิชาการอื่น ๆ พยายามหาหลักฐานหรือ “ข้อมูลเชิงประจักษ์” (empirical data) เพิ่มเติม รวมทั้งพยายามแสวงหากลไก หรือสาเหตุที่ทำให้ “การเรียนรู้ในวัยเด็กเมื่อวันวาน มีผลต่อผู้ใหญ่ในวันนี้”

7. การเรียนรู้ทางการเมืองเริ่มต้นเมื่อใด

การเรียนรู้ทางการเมือง ณ ที่นี่ ใช้ในความหมายว่า “ได้รับทราบเรื่องราวทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ข้อเท็จจริง หรือความเห็นจากแหล่งต่าง ๆ และมีการ “จำได้” หรือ “ซึม” ลงไปในความรู้สึกนึกคิดจนกลายเป็นทัศนคติหรือความเชื่ออันมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลไม่ว่าจะเป็นในทางมโนกรรม วิจกรรม และภัยกรรม

การเรียนรู้ทางการเมืองจากการวิจัยกรณีเด็กอเมริกันพบว่า 1) เริ่มต้นในช่วงอายุน้อยมาก คือก่อนเวลาที่เข้าโรงเรียนประถม และ 2) มีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมอย่างมาก ในช่วงเข้าโรงเรียนประถม⁸ อิทธิพลของโรงเรียนประถมนับว่าสำคัญ เพราะเป็นช่วงที่แบบ “ไม่อ่อนดัดง่าย” คือพอที่จะหดอ่อนได้ง่าย (malleable) และเป็นระยะนานพอควร คือเริ่มจากอายุประมาณ 6 ขวบจนถึง 13 ขวบ

8. อิทธิพลของครอบครัว: การปั้นนิเทศทางการเมือง

7.1 การศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของครอบครัวกับหน่วยอื่น ๆ ในสังคมมีค่อนข้างน้อย แต่เท่าที่ได้มีการวิจัยเปรียบเทียบอิทธิพลของ 1) ครอบครัว 2) โรงเรียน และ 3) เพื่อนรุ่นร่วม齋วารเดียวกัน ในวัยเด็กพบว่า ครอบครัวมีอิทธิพลสูงสุดในเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” (political efficacy) คือความรู้สึกว่าตนเอง 1) รู้เรื่องทางการเมืองพอสมควร และ 2) สามารถมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางการเมืองได้อย่างค่อนข้างมั่นใจ เช่น ในการแสดงความคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองด้วยการลงสมัครเข้าคัดเลือก เป็นหัวหน้าชั้น เป็นต้น

⁸ Robert Hess and David Easton, "The Child's Political World" Midwest Journal of Political Science, 6 (1962), cited in David C Schwartz and Sandra K Schwartz, eds *New Directions in Political Socialization* (New York: Free Press, 1975), p 30.

8.2 การปูรูปนิเทศทางการเมือง

การเรียนรู้ของเด็กที่มีในครอบครัวนั้นเป็นความรู้เบื้องต้นทางการเมือง เป็นการ “เปิดทาง” หรือ “ปูรูปนิเทศทางการเมือง” (political orientation) อาจกล่าวได้ว่ามี 4 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

8.2.1 ภูมิศาสตร์การเมือง

การเรียนรู้นี้เกี่ยวกับเรื่องพื้น ๆ ทางการเมืองได้แก่การที่เด็กผู้นั้นทราบว่า ตนเป็นคนชาติอะไร อยู่ในประเทศใด และตนอยู่ในเขตใด เป็นมลรัฐหรือเป็นจังหวัด และมีบ้านเมืองอื่น ๆ ในโลกรึเปล่า

8.2.2 เรื่องผู้นำของประเทศ

นอกจากสภาพทางภูมิศาสตร์การเมืองแบบง่าย ๆ แล้วเด็กยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองว่ามีบุคคลสำคัญนอกเหนือไปจากบิدامารดาได้แก่ประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

8.2.3 เรื่องพรรครัฐบาล

สำหรับประเทศไทยมีพรรครัฐบาลเมืองเป็นบีกແຜ่นและโดยเฉพาะประเทศไทยมีระบบ 2 พรรค เป็นเวลาหลายนาน อีกทั้งมี “วัฒนธรรมทางการเมือง” (political culture) ซึ่งมีการพูดคุยเรื่องทางการเมืองภายในครอบครัวเป็นกิจวัตร เช่น กรณีสังคมอเมริกัน ได้มีการค้นพบว่าการรู้สึกชอบพรรครัฐบาลเมืองพรรครัฐประดิษฐ์ (party identification) เริ่มตั้งแต่ภายในครอบครัว⁹

8.2.4 “ความเชื่อขั้นมูลฐาน” เกี่ยวกับการเมือง : แวดวงคิด

การค้นคว้าวิจัยระบุตัวตนเกี่ยวกับสังคมประกิจทางการเมืองมักอ้างว่าตั้งแต่ครุณ้ำย มี “ทัศนคติทางการเมือง” (political attitude) โดยการเรียนรู้จากบิدامารดา แต่มีผู้แสดงความเห็นเช่นว่าการมีทัศนคติตามหลักวิชาการนั้นถือว่าต้องมีสภาวะที่ค่อนข้างจะมีสีปรีภพ คือไม่เปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาโดยไม่แน่อนจนไม่อ้าจคาดการณ์ได้ จึงเสนอสมมติฐานว่าการเรียนรู้ทางการเมือง (เช่นเดียวกับการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ) น่าจะเริ่มจาก “ความเชื่อขั้นมูลฐาน” (basic beliefs) ก่อนที่จะพัฒนาเป็น “ทัศนคติ”

⁹Phillip Converse and G Dupeux. "Politization of the Electorate of France and the United States". *Public Opinion Quarterly* 1972. pp 1-23

การใช้ศัพท์ “ความเชื่อขั้นมูลฐาน” อาจตีความในภาษาไทยที่แตกต่างออกไปได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงขอใช้วลี “แவทัศนคติ” หรือ “รากทัศนคติ” อาจจะหมายความกว่า และตามทฤษฎีของสแตนเลีย์ เอ -renzoon¹⁰ มีด้วยกัน 5 รายการคือ

ก. แ瓦ทัศนคติว่าด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่เรื่องที่เกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ (เช่น รับฟังว่าอาคารนี้เป็นรัฐสภา อาคารนั้นเป็นที่ทำการอำเภอ หรือสถานีตำรวจน้ำฯ)

ข. แวาทัศนคติในเรื่องศักยภาพของบุคคล ได้แก่ มีความรู้สึกว่าจะสามารถทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้หรือไม่ ตัวอย่างคือ เมื่อเดินอยู่ตามถนนก็ต้องการพกภูมิใจโดยเนพะการข้ามเมื่อมไฟเขียวให้ข้ามได้แวาทัศนคตินี้เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับขอบเขตหรือวงจำกัดว่าบุคคลหนึ่ง ๆ (โดยเนพะจากสายตาเด็ก) จะทำอะไร (ทั้งโดยกายและวาจา) ได้มากน้อยเพียงใดและอย่างไร

ก. แวาทัศนคติในการประเมินสภาพแวดล้อม ได้แก่ การเห็นว่าสภาพที่ปรากฏอยู่รอบข้างว่ามีลักษณะเป็นมิตรไมตรี หรือมีความเป็นอธิกับตัวเด็ก

ง. แวาทัศนคติเกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ ความรู้สึกว่าคนอย่างไรเป็นคนดี น่าไว้ใจ คนอย่างใดเป็นคนไม่ดีไม่น่าไว้วางใจ และในเรื่องการเมืองก็รู้สึกว่าการเมืองผู้ใดมีลักษณะ เช่นว่านั้น

จ. แวาทัศนคติเกี่ยวกับตนเอง ได้แก่ ความรู้สึกว่าตนเองมีสถานะอย่างไร สามารถทำอะไรได้เพียงใด

แวาทัศนคติทั้ง 5 รายการ พบว่าก่อตั้งขึ้นในช่วงเยาววัยโดยครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุด

๙. กลไกภายในครอบครัวที่มีผลกระทบต่อสังคมประกิจทางการเมือง

เป็นที่ยอมรับกันว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อเด็ก แต่ในการวิเคราะห์นั้นสมควรพิจารณาให้ละเอียดว่าอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อเด็กมีต่างกันหรือไม่ นักพฤติกรรมศาสตร์ได้ทำการศึกษาและพบว่าการเรียงลำดับว่าเป็นบุตรคนที่เท่าใด (โดยเนพะคนแรก) มีความ¹¹ สำคัญอย่างไร

¹⁰ Stanley A. Renshon, "The Role of Personality Development in Political Socialization", in Schwartz and Schwartz, eds, op cit, pp. 37-38

"Stanley A Renshen, "Birth Order and Political Socialization" in Schwartz and Schwartz, op cit pp. 69-95

9.1 การเป็นบุตรคนแรกกับการรู้สึกต้องสัมพันธ์กับผู้อื่น

นักจิตวิทยาสังคม ชื่อ S. Schacter ได้ตั้งข้อสมมติฐานไว้ในปี ค.ศ. 1959 สำหรับบุตรคนแรกบิดามารดาแรกให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นห่วงไปเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพราะทั้งคู่ขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงดู และยังเป็นบุตรคนแรกและคนเดียวด้วยความเอาใจใส่ย่อมมากอย่างยิ่ง ผลก็คือทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองต้องพิงพาดกัน หรืออย่างน้อยต้องสัมพันธ์เกี่ยวกับ (affiliation) กับผู้อื่น

ต่อมาได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มาก และได้มีผลสรุปเช่นเดียวกันว่าการค้นพบว่าเด็กคนแรกของพ่อแม่มักมีความรู้สึกเป็นอิสระ (autonomy) น้อยกว่าเด็กที่เกิดภายหลัง และเมื่ออยู่ในภาวะฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤตบุตรคนแรกมักต้องหาทาง “สัมพันธ์” กับผู้อื่น การ “สัมพันธ์” กับผู้อื่นมีได้หมายความว่าเป็นการ “พึ่ง” เสมอไป แต่มีลักษณะคล้ายๆ กับมีความรู้สึกโดดเดี่ยวหากต้องเผชิญกับปัญหาคนเดียว ทั้งนี้เพราะ (ตามทฤษฎีและตามที่มีการค้นพบจากการวิจัยในสังคมอเมริกัน) บุตรคนแรกเคยขึ้นกับการได้รับการเอาใจใส่จากบิดามารดาเสมอในเยาว์วัย เมื่อมีปัญหาหรือผู้ใหญ่คุยช่วยแก่ให้ สภาพเช่นนี้อาจแตกต่างหากไปหากเป็นสังคมซึ่งมีวัฒนธรรมแห่งการเลี้ยงดูบุตรไม่เหมือนกับกรณีที่ปรากฏในสังคมอเมริกัน ทั้งนี้มักมีแต่เพียงข้อสังเกตในการนีสังคมอื่นๆ โดยเฉพาะในประเทศต่างๆ ในเอเชีย การค้นคว้าทางพฤติกรรมสัมพันธ์ในเรื่องนี้ยังขาดแคลน แต่อาจพอกล่าวไว้โดยตั้งเป็นข้อสมมติฐาน ณ ที่นี่ว่าในบางสังคมที่มุ่งให้บุตรชายคนโตต้องรับผิดชอบแทนพ่อแม่ต่อน้องๆ และในการกิจงาน农业生产 ย่อมอาจทำให้บุตรชายคนโตรู้จักช่วยตนเองอย่างเต็มที่โดยไม่ต้องรู้สึกว่าจะต้องหาสนับสนุนจากพ่อแม่

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากศحرร์อเมริกาพบว่าบุตรคนแรกไม่ว่าชายหรือหญิงมักจะไม่ประทุมตัวออกมาร่วมเป็นผู้ออกเสียงเลือกตั้งอย่าง “อิสระ” (Independent) คือมักเข้าสังกัดโดยการสมัครหรือโดยการยึดถือว่าตนเอง (identification) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด พรรครากเมือง¹² หนึ่ง

ความสำคัญทางทฤษฎีจากการค้นพบนี้ (ในกรณีสังคมอเมริกัน) มีเกี่ยวโยงไปถึงเรื่องแห่งการเข้าร่วมในชนบททางการเมือง (political movement) หรือชนบททางสังคมซึ่งอาจไม่เกี่ยวกับการเมืองโดยตรงด้วยได้

¹²Cf Schwartz and Schwartz, op cit p 77

ข้อเขียนของนักวิจารณ์สังคม 2 ท่าน ซึ่งมีได้มีอาชีพเป็นนักวิชาการโดยตรง คือ เออร์ลิก ซอฟเฟอร์¹³ กับ อัลวิน ทอฟเลอร์¹⁴ มีความเหี่ยวข้องอยู่ ณ ที่นี่ ทั้งสองท่าน เห็นว่าในช่วงเวลาที่มีการผันผวนอย่างรวดเร็วอันเป็นผลให้บวนการต่าง ๆ เกิดขึ้นนั้นแรง กดดันของสังคมจิตวิทยาที่ให้บุคคลยึดมั่นในของที่มีอยู่เดิม เช่น ขนบธรรมเนียมเก่า ๆ ความเชื่อแบบเดิม ผู้นำคนเดิม ในสภาพเช่นนี้พอจะคาดคะเนได้ว่า ผู้ที่ไม่ค่อยยอมเปลี่ยนแปลง ได้แก่ผู้ที่เป็นบุตรคนแรก

9.2 ขนาดของครอบครัวกับพฤติกรรมเชิงการเมืองของเด็ก

การเรียนรู้ในเยาววัยแบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้นจากการได้สัมผัสจากชีวิตในครอบครัว มีการค้นพบว่าระบบการเลี้ยงดูแตกต่างกันระหว่างครอบครัวเล็กกับครอบครัวใหญ่

ในครอบครัวใหญ่ คือ มีบุตรธิดาหลายคน การปักกรองมักเป็นแบบที่อำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง กล่าวคือ 1) อำนาจการตัดสินใจอยู่กับบิดามารดามาก 2) การสัมผัสถูกบุตรแต่ละคนลดน้อยลงไป และ 3) เด็กคนโตมักต้องมีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูคนรอง ๆ ลงมากขึ้น

อนึ่ง มีการค้นพบว่าในครอบครัวที่มีบุตรมาก¹⁵ มาตรាលักษณะในการเลี้ยงดู และควบคุมความประพฤติของเด็กมากขึ้นโดยเฉพาะบุตรคนรอง ๆ จากคนโต บิดามักเอาใจใส่บุตรคนโตมากกว่าบุตรคนอื่น ๆ

การค้นพบนี้เป็นการวิจัยกรณีสังคมอเมริกันซึ่งอาจไม่เป็นจริงในสังคมอื่น ๆ ได้ อย่างไร ก็ตาม ประสบการณ์ในวัยเด็กมีผลกระทบเชิงการเมืองในภายหลัง กล่าวคือ สำหรับบุตรคนโต มักได้รับการเอาใจใส่มาก และแม้จะถูกบังคับให้อยู่ในวินัยแต่ก็มิได้เป็นไปอย่างรุนแรง ดังนั้น ความรู้สึกว่าเก็บกดที่จะต้องแสดงออกในเชิงก้าวร้าว (aggressive) จึงมักมีน้อยกว่าบุตรคนรอง ๆ ลงมา ผลในเชิงการเมืองก็คือ บุตรคนโตมีแนวโน้มที่จะเป็นคนไม่ยอมความรุนแรง

¹³ มีข้อเขียนต่าง ๆ เช่น Eric Hoffer, *The Ordeal of Change*, New York, Harper, 1959. ซอฟเฟอร์มีอาชีพเป็นคนขายของชาวท่าเรือ (longshoreman) แทนครุษานฝรั่นซึ่งได้รับเชิญมาเป็นผู้บรรยายพิเศษที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย นาเบอร์ร์คิล์ ปี 1960-1969. หนังสืออีกเล่มที่เขาเขียนและทำให้เขามีชื่อเสียงมากคือ *The True Believer* ซึ่งเกี่ยวกับผู้คนในอุดมการณ์.

¹⁴ มีข้อเขียนต่าง ๆ เช่น Alvin Toffler, *A Future Shock*, New York, Bantam, 1971. อัลวิน ทอฟเลอร์ มีอาชีพเป็นนักเขียนอิสระ และได้รับเชิญให้บรรยายตามสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ผลงานของเขานี้ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงทศวรรษ 1980's.

¹⁵ Cf. J. M. S. Bossard and E. S. Boll, *The Large Family System*, University of Pennsylvania Press, 1956, cited in Schwartz and Schwartz, op. cit., pp. 73-74.

9.3 การเป็นบุตรคนโต

การเป็นบุตรคนโตมักได้รับความเอาใจใส่จากบิดามารดาสูงและยิ่งเป็นบุตรคนเดียว (โภน) ยิ่งได้รับความเอาใจใส่ช่วยเหลือมากขึ้น การเลี้ยงดู เช่นว่า “นี่แม้จะมีผลทำให้รู้สึกว่า 1) ต้องสัมพันธ์กับผู้อื่นให้มาก และ 2) ”ไม่มีนิสัยแสดงออกซึ่งความก้าวร้าว

นอกจากนี้มีการดันพบว่าบุตรคนโตมักประสบผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ ด่อนข้างมาก กว่าบุตรคนรอง ๆ ลงมา มีตัวเลขซึ่งแสดงว่าบุตรคนโตมีจำนวนมากกว่าบุตรคนรอง ๆ ในอาชีพและความสำเร็จ

10. ผลงานของกรีนสไตน์

ข้อเขียนข้างล่างนี้ส่วนใหญ่เป็นการสกัดเอามาจาก “การวิจัยของศาสตราจารย์ Fred I. Greenstein, Children and Politics, Yale University Press, 1965.” ซึ่งเกี่ยวกับเด็กอเมริกัน การค้นคว้าทำที่นิวยอร์ก เวลา รัฐคอนเนคติกัต สหรัฐอเมริกา โดยคัดเลือกเด็กนักเรียน จากชั้นประถม 4 ถึง ม.ศ. 1, ซึ่งมาจากครอบครัวที่มีความเป็นอยู่และระดับการศึกษา หลากหลายไม่เหมือนกัน

การวิจัยทำโดยการให้ตอบแบบสอบถาม, การสัมภาษณ์, และการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษา ทัศนะกับเด็กเหล่านั้นในชั้นเรียน

ผลงานของการวิจัยยังไม่ถึงขั้นที่จะเป็นตัวแทนของเด็กอเมริกันทั้งประเทศ แต่ก็เป็นที่น่าสนใจและน่าจะไม่พลาดไปจากสภาพเป็นจริงในสหรัฐอเมริกานัก

การวิจัยเกี่ยวกับดุรุณัย และโลกการเมืองยังมีอยู่มาก การยกกรณีขึ้นมาเพียงเพื่อเป็นตัวอย่างเท่านั้น

11. ความรู้สึกของผู้ใหญ่อเมริกันต่ออำนาจทางการเมือง

ภาร์เตอร์รูคัสตอร์ข้อหนึ่งว่า “Power corrupts ; absolute power corrupts absolutely” (Lord Acton) หรือ “ที่ใดมีอำนาจ ที่นั่นย่อมมีการซื้อเสียฉ้อฉล ที่ใดมีอำนาจเหลือล้น การซื้อเสียฉ้อฉลย่อมมีมากพัสดุประมาณ”

ความคิดแบบนามธรรมนี้ยากที่จะเข้าใจได้โดยผู้อ่านไม่เจริญวัย และมีการศึกษาน้อย แต่ก็น่าที่จะค้นคว้าดูว่าเด็กอเมริกัน (โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการวิจัย) มีความรู้สึกอย่างไร ต่ออำนาจทางการเมืองโดยเปรียบเทียบกับทัศนะของผู้ใหญ่ในการที่มีข้อมูลประกอบเพียงพอ

เกี่ยวกับทัศนคติของผู้ใหญ่เมือง ก็อาจล่าวได้ดังนี้ :

ผลของการวิจัยยังสรุปเป็นข้อยุติไม่ได้, แต่กล่าวก็ว่าง ๆ ได้ว่า คนอเมริกันส่วนใหญ่ยังสองจิตสองใจอยู่เกี่ยวกับเรื่องทางการเมือง คือยังไม่อาจตัดสินใจแน่นอนว่าจะเลือกเสียงไปทางใดอย่างแน่นชัด

อย่างไรก็ดี แนวโน้มของผู้ใหญ่ดูจะเป็นไปในทางที่ไม่ไว้ใจนักการเมืองมากกว่า คือเห็นว่านักการเมืองมักนิยมอภิสิทธิ์หรือพูดจาเชื่อมไม่ได้

คนอเมริกันมักสนับสนุนการเมืองในระยะที่ได้รับเลือกตั้งใหม่ ๆ หรือในระยะวิกฤติการณ์ เช่น ในช่วงที่มีสกัดหรือการบันปวนเกิดขึ้น

เมื่อหมดระยะเวลาแล้ว คนอเมริกันมักมีความเห็นที่ขัดแย้งหรือเป็นปฏิบัติที่กับนักการเมืองซึ่งตนได้เลือกเข้ามา

ข้อยกเว้นได้แก่ กรณีของประธานาธิบดี เจอรัลต์ ฟอร์ด ซึ่งประชาชนอเมริกันให้ความไว้เนื้อเชือใจน้อยมากในเรื่องความสามารถแห่งการเป็นผู้นำหลังจากได้รับตำแหน่งใหม่ ๆ

12. ทัศนคติของเด็กอเมริกันต่ออำนาจทางการเมือง : สุทธิคนี้ย

12.1 โดยทั่วไปเราแรกเห็นว่าเด็ก ๆ มักมองโลกในแง่สดใสและมีความหวังมากกว่าผู้ใหญ่ ในการพึงพอใจน้อยมากในเรื่องความสามารถแห่งการเป็นผู้นำหลังจากได้รับตำแหน่งใหม่ ๆ

12.1.1 ทัศนคติของเด็กอเมริกันในกลุ่มที่มีการวิจัย pragmatism ของผู้นำทางการเมืองในทางที่ดีมากกว่าผู้ใหญ่เมืองมาก (มองไปในแง่ดีหรือสุทธิคนี้ย)

ทัศนคติของเด็กที่เห็นว่า นักการเมืองดี, ตามตัวเลข คิดเป็นปอร์เซ็นต์ต่าง ๆ กัน	<p>{ - นายกเทศมนตรี 89% - ผู้ว่าการมลรัฐ 68% - ประธานาธิบดี 92%</p>
---	---

12.1.2 สมควรเปรียบเทียบกับทัศนคติของผู้ใหญ่เมือง ก็มองการปฏิบัติงานของประธานาธิบดีอเมริกันในแง่ที่ดี, ผลของการวิจัย pragmatism ของผู้ใหญ่ที่เห็นการทำหน้าที่ของประธานาธิบดีในแง่ที่ดีมี 58% (เด็กมองในแง่ดีถึง 92%)

12.1.3 ตัวเลขเปรียบเทียบนี้บ่งให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างผู้อ่อนวัยกับผู้แก่วยกว่าในทัศนะที่มีต่อนักการเมือง

12.2 ความสำคัญของตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ในสถาบันเด็ก

เด็กอเมริกันในกลุ่มที่มีการสำรวจให้ความสำคัญกับตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง และอื่น ๆ ในปอร์เช่นตั้งต่อไปนี้

ตัวแทนที่ร้องกบกอก	เบอร์เจ๊นต์ที่ให้ความสำคัญ
ประธานาธิบดี	80%
นายกเทศมนตรี	79%
นายแพทย์	57%
ผู้กำกับตำรวจนครบาล	51%
ผู้พิพากษา	48%
คุณโรงเรียน	35%
พระหรือผู้นำทางศาสนา	32%
ครูใหญ่	22%

12.3 ข้อสังเกตมีด้วยกัน 2 ประการ คือ

ภาระการแรก เด็กให้ความสำคัญกับตัวแทนประธานาธิบดีและนายกเทศมนตรี สูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแทนผู้พิพากษาหรือผู้กำกับตำรวจนครบาล

ภาระการที่สอง ที่น่าแปลกใจสำหรับคนไทยก็คือ การที่เด็กอเมริกันให้ความสำคัญ กับครูและพระน้อยมาก โดยเฉพาะครูใหญ่เด็กให้ความสำคัญน้อยกว่าครูธรรมชาติเสียอีก

13. การเมืองเชิงสุทธิชนชั้น (มองโลกในแง่ดี) ของเด็ก

การที่เด็กอเมริกันมองนักการเมืองในทางบวกหรือเชิงปฏิฐาน คือ มีภาพพจน์ที่ดีต่อ นักการเมืองนั้น สืบเนื่องมาจากสาเหตุใหญ่ ๆ 3 ประการดังต่อไปนี้

13.1 สาเหตุประการแรก : บริการที่ให้กับเด็ก ๆ

นายกเทศมนตรีอเมริกันมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนมาก แม้กระทั่งต่อผู้จะเป็น พลเมืองที่บรรลุนิติภาวะโดยสมบูรณ์ต่อไป

เด็กอเมริกันบางคนได้ตอบผู้ให้สัมภาษณ์ว่า นายกเทศมนตรีให้บริการแก่ตนในรูป ของการสร้างสวนสาธารณะ, ซิงช้า, ถนน, โรงเรียน และภาวดหิมะออกจากถนน

13.2 สาเหตุประการที่สอง : ภาพพจน์ทางด้านจริยธรรม

คำตอบเชิงแสดงถึงการมองโลกการเมืองในแง่ของจริยธรรม มีตัวอย่างดังนี้

13.2.1 “ประธานาธิบดีทำงานที่ดีมีคุณประโยชน์”

13.2.2 “นายกเทศมนตรีส่งคนมาสร้างสวนสาธารณะ และทำให้เมืองของเรา น่าอยู่”

13.2.3 “ประธานาธิบดีมีสัมพันธ์ไม่ตรึงกับประเทศที่ตีทั้งหลาย”

13.3 สาเหตุการที่ส่าน : ความดีโดยทั่วไป

ได้แก่ ความรู้สึกว่าผู้นำทางการเมืองมีเมตตากรุณาโอบอ้อมอารี เกื้อกูลในทางที่ดี ตัวอย่างค่าตอบที่เด็กให้ไวมีดังนี้

- 1) “ประธานาธิบดีติดต่อกับต่างประเทศและปักป้องประเทศ”
- 2) “นายกเทศมนตรีพิทักษ์ประชาชน. ประธานาธิบดีทำให้พวกเราปลอดภัย”
- 3) “ประธานาธิบดีให้เสรีภาพแก่พวกเรา”

14. การเรียนรู้โดยตั้งใจและโดยไม่ตั้งใจ

การเรียนรู้มีสองกระบวนการ (processes) หรือขั้นตอน คือ กระบวนการแรกเป็นวิธีที่เรียน เรียนโดยตั้งใจเรียน สำหรับกระบวนการที่สอง ได้แก่ การเรียนโดยไม่ได้ตั้งใจ, เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หรือโดยไม่รู้ตัว

การเรียนแบบที่สอง คือโดยไม่รู้ตัวนี้มีบทบาทสำคัญมาก. การเรียนโดยซึ่งเข้าไปที่ละเล็กที่ละน้อย หรือจากการจำตัวอย่างที่เห็นในเหตุการณ์ประจำวันมีความสำคัญยิ่งโดยทั่วไป. การสอนหรือแนะนำให้คนทำอะไรสักอย่างหนึ่งนั้น หากมืออาชีพหรือแบบที่พอจะกล่าวได้ ย่อมทำให้จดจำและปฏิบัติตามได้ง่าย ทางพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยการยกตัวอย่างเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลคือในรูปของ “ปุกกลางชัยฐาน” การเรียนรู้แบบนี้ค่อยเป็นค่อยไปโดยไม่รู้ตัวนัก

15. ที่มาของทัศนคติหรือความคิดเชิงการเมืองของเด็ก

ทัศนคติหรือความรู้เรื่องการเมืองที่ฝังใจในเด็กและสืบท่อຈันทึงเป็นผู้ใหญ่นั้น โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นคนอเมริกันกล่าวได้ว่ามีที่มาดังต่อไปนี้

15.1 ที่มาประการที่หนึ่ง : การได้ยินบิดามารดาสนทนากัน

การสนทนากับบิดามารดาที่มีบทบาทเกี่ยวกับการเมืองนั้นมีในเรื่องต่อไปนี้

15.1.1 การสนทนainเรื่องทั่วๆ ไป เช่น เรื่องค่าครองชีพ อาชญากรรม ปัญหา จราจร มีส่วนเกี่ยวพันกับนโยบายทางการเมือง

15.1.2 บิดามารดาสนทนากับบิดามารดาที่มีบทบาทในเรื่อง สังคม ตะวันออกกลาง หรือเรื่องน้ำมันขึ้นราคานะ

15.1.3 การสนทนากับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งว่าจะเลือกพรรครีดีหรือตัดสินใจไม่เลือกเลย

15.1.4 นอกจากนี้ เด็กอาจจะซักถามและพ่อแม่เเมริกันมักตอบไปในทางที่ดี คือ ทำให้เกิดภาพพจน์ว่า นักการเมืองทำประโยชน์มากกว่าโทษ (สำหรับกรณีเด็กไทยยังไม่มีการศึกษาและวิจัย แต่อาจเป็นไปได้ว่าคงจะได้ภาพพจน์ในทางตรงกันข้าม ทั้งนี้เพราะผู้ใหญ่อาจประณามนักการเมืองให้เด็กฟัง)

15.2 ที่มาประการที่สอง : เรียนรู้จากเหตุการณ์ต่างๆ

การเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองยังแทรกอยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนและที่อื่นๆ ด้วย เช่น

15.2.1 การเรียนเกี่ยวกับ ยอดจ วอชิงตัน, อับราฮัม ลินคอล์น หรือ จอห์น เอฟ เคนเนดี้ ทำให้ทราบเกี่ยวกับรัฐบุรุษ หรือผู้นำทางการเมือง

15.2.2 การเห็นโปสเตอร์โฆษณาเสียงของนักการเมือง ทำให้ทราบแนวคิดทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ กัน

15.2.3 การได้ฟังวิทยุที่มีรายการการเมือง หรือเกี่ยวกับเหตุการณ์ประจำวัน ที่เกิดขึ้นในประเทศหรือนอกประเทศ ทำให้คุ้นเคยกับสถานการณ์ทางการเมือง

15.3 ที่มาประการที่สาม : มองในแง่จิตวิเคราะห์

ในแง่จิตวิเคราะห์ คือ การมองในด้านที่ลึกซึ้งไปกว่าจิตวิทยาระมดา คือ การเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว เป็นเรื่องของความรู้สึก หรืออารมณ์มากกว่าโดยเหตุผล เด็กเเมริกัน (หรือที่ได้ก้าม) มักเปรียบเทียบโดยไม่รู้ตัวว่า บิดาของตนทำการปกครองในบ้านแบบใดแบบหนึ่ง เช่น แบบอเมริกาหรือแบบเผด็จการ

การปกครองแบบนั้นภายใต้กฎหมายในกลุ่มปฐมภูมิอยู่ๆ (ระดับจุลภาค) อาจติดเป็นนิสัยจนทำให้มีทัศนคติว่าแบบนั้นดีหรือไม่ดีในการเมืองระดับชาติ (ระดับมหาภาค)

นักพฤษิตกรรมศาสตร์มีทัศนะว่า ครอบครัวเป็นเสมือนโลกการเมืองในระดับจุลภาค โลกภายนอกเป็นระดับมหาภาค ตัวอย่างมีดังต่อไปนี้

15.3.1 ตัวอย่างที่หนึ่ง

การถึงแก่อนิจกรรมอย่างกะทันหันในระหว่างสังคมโลกครั้งที่ 2 ของประชาชนชาติบดี แฟรงคลิน ดูலอน รูสเวลท์ มีผลตั้งนี้คือ ก่อให้เกิดความโศกอาดูรในหมู่ชาวเเมริกันประหนึ่งว่าเป็นการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวของตนเอง ทั้งๆ ที่ไม่ได้รู้จักรูสเวลท์เป็นการส่วนตัว บางคนถึงกับหลังน้ำตาและโอดครายว่าผู้ที่เป็นเสมือนบิดาของตนได้สิ้นชีพเสียแล้ว

15.3.2 ตัวอย่างที่สอง

การสำรวจของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ของอังกฤษก็มีผู้บันทึกไว้ว่า ชาวอังกฤษรู้สึกเหมือนกับว่าเป็นการสูญเสียของผู้บังเกิดเกล้า

(Kingsley Martin, *The Magic of Monarchy*, New York, Knopf, 1937, p. 19)

15.3.3 ตัวอย่างที่สาม

ผู้ที่พำนักอยู่ในสหรัฐอเมริกาในเดือนพฤษจิกายน 2506 (1963) จะจำภาพติดตาฝั่งแหน่งประทับใจที่เกิดขึ้นเมื่อชาวอเมริกันนับแสนคนโผล่ให้ด้วยความอาลัยในตัวประธานาธิบดี จอห์น เอฟ เคนเนดี้ ผู้ถูกกลุ่มมาตุกรรฎโ碌กกลางถนน ท่ามกลางผู้ชน การทดสอบความรู้สึกและทัศนคติของคนอเมริกัน ปรากฏว่ามีไม่น้อยรายที่เครียดลดใจ เปรียบเทียบได้กับการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่

(ดูเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลของการฆาตกรรมประธานาธิบดีเคนเนดี้ ใน Paul B. Sheatsley and Jacob J. Feldman, "The Assassination of President Kennedy : A Preliminary Report on Public Reactions and Behavior" *Public Opinion Quarterly*, 28, 1964, pp. 189-215)

16. ผลของการที่เด็กนีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับนักการเมือง

นักวิจัยศาสตร์แนวพฤติกรรม (behavioral scientist) พยายามมองหาความเกี่ยวกันระหว่างทัศนคติเชิงการเมืองของเด็กที่มีต่อโลกการเมือง (การเมืองในระดับมหภาค) ข้อสรุปนี้ว่า ภาพพจน์ที่เห็นว่านักการเมืองไม่ใช่ตัวเลวร้ายได้ช่วยให้ระบบการเมืองคงอยู่ได้โดยมีเสถียรภาพ พอกสนใจ คือ มีความไว้เนื้อเชื่อใจว่านักการเมืองหรือผู้บริหารประเทศจะไม่นำชาติไปสู่ความเหลวแหลกกล่มjam

อนึ่ง แม้เมื่อเดินทางเป็นผู้ใหญ่ และได้เห็นว่านักการเมืองบางคนประพฤติตนไม่ดี แต่ก็ยังไม่ถึงกับรู้สึกว่าจะต้องทำลายล้างระบบการเมืองทั้งระบบ ความหมายก็คือ มีความรู้สึกว่าระบบที่มีอยู่ได้ พุดอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีความรู้สึก "สหจิต" คือ เห็นร่วมว่าระบบของประชาธิปไตยสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

17. ลำดับขั้นของการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองในเด็กอเมริกัน

ลำดับขั้น หรือลำดับก่อนหลังของการมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองของเด็กอเมริกัน เท่าที่มีการวิจัยกันมา มีข้อควรพิจารณาดังนี้ :

17.1 ระดับชาติ รัฐ และท้องถิ่น

มักจะเข้าใจผิดกันอยู่ว่า รัฐบาลระดับชาติอยู่ห่างไกลจากประชาชนมากกว่ารัฐบาลระดับรัฐหรือระดับท้องถิ่น คือ ปกติมักคิดกันว่าเรื่องของชาติใกล้ตัวกว่าเรื่องระดับมลรัฐหรือระดับเมืองที่ตนเองอยู่ ผลการวิจัยพบว่า เด็กอเมริกันรู้เกี่ยวกับการเมืองระดับชาติก่อนระดับอื่น ๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเหตุการณ์ระดับชาติกระทบความสนใจหรือเกี่ยวพันกับตัวประชาชนมากกว่า ตัวอย่างคือ นายที่มาจากรัฐบาลกลาง เช่น นายเกี่ยวกับการเงินที่ทาง มีบทบาทต่อความเป็นอยู่ของคนทั่วไป อีกตัวอย่าง ได้แก่ นายภารมีของรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลระดับชาติย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีแห่งการครองชีพของคนทั่วไป

17.2 การเรียนรู้เรื่องฝ่ายบริหารก่อน

การเรียนรู้ของเด็กอเมริกันเกี่ยวกับฝ่ายบริหารมาก่อนฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะเด็กรู้จักผู้นำฝ่ายบริหารก่อน เด็กมักเข้าใจอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารได้ถูกต้องพอสมควร แต่เด็กส่วนใหญ่เข้าใจผิดคิดว่าฝ่ายนิติบัญญัติ คือ ผู้กำหนดที่ช่วยฝ่ายบริหาร คือ ไม่ได้มีภารกิจเป็นอิสระ

สาเหตุแห่งความเข้าใจผิดของเด็กอาจสืบเนื่องมาจาก ประการที่หนึ่ง การออกข่าวทางสื่อมวลชน ซึ่งมีแนวโน้มให้ความสนใจกับฝ่ายบริหารมากกว่า คือ สนใจว่าประธานาธิบดีหรือรัฐมนตรีทำอะไรกันบ้าง ประการที่สอง อนึ่ง เวลา มีการพบปะระหว่างผู้แทนราษฎร ทั้งสภาคูงและสภาล่างก็มักเกิดขึ้นในทำเนียบประธานาธิบดี มิใช่ที่รัฐสภา ประการที่สาม สาเหตุอีกประการหนึ่งอาจเกี่ยวพันกับการที่คณะผู้บริหารมีน้อยคน แต่ฝ่ายนิติบัญญัติมีสมาชิกมาก ความสนใจจึงกระจายน้อยลง

17.3 การเรียนรู้เรื่องนโยบายกับตัวบุคคล

เด็กอเมริกันมักเรียนรู้เกี่ยวกับตัวบุคคลในการเมืองมากกว่านโยบายของเข้า ข้อนี้อาจมีอีกด้วย เป็นของธรรมชาติที่มีการพุ่งความสนใจไปที่บุคลิกภาพมากกว่าหลักการ หรืออุดมการณ์ หลักการเข้าใจยากกว่า เพราะเป็นนามธรรม บุคลิกภาพเป็นแบบบุคลาชิชฐาน คือ เป็นรูปธรรม หรือเป็นสิ่งที่เห็นจริงเห็นจังได้มากกว่า

17.4 สมานฉันท์ในการเมือง

ความโน้มเอียงว่าจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด เริ่มขึ้นเมื่ออายุน้อย กรณีนี้เป็นจริงมากในสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ เมื่ออายุประมาณ 10 ขวบเท่านั้นก็พอบอกได้ว่าตนสนใจจะเป็นสมาชิกของพรรคเดโมแครต หรือพรรครีบับลิกัน เด็กอเมริกันมีแนวโน้มที่จะเป็น

สมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับบิดามารดา กรณีเช่นว่านี้ ทำให้มีการสืบท่องราดกทางความคิดเห็นทางการเมืองพอสมควร ก่อให้อิทธิพลอย่างหนึ่งก็คือ การเมืองอเมริกันยกที่จะเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ

17.5 สมาชิกภาพในพรรคร่วมเมือง กรณีประเทศฝรั่งเศส

กรณีในฝรั่งเศส ตรงกันข้ามกับในสหรัฐอเมริกา คือ บุตรเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองจากสื่อมวลชนมากกว่าภายในครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

17.5.1 พรรคร่วมเมืองในฝรั่งเศสมีมาก ยากแก่การจดจำ

17.5.2 ถึงการเมืองในการสนทนากับบ้านคงมีน้อยกว่าในสหรัฐอเมริกา คนฝรั่งเศสนิยมคุยกันเรื่องอื่นมากกว่าเรื่องการเมือง
(ดูเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองในฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ใน Philip E. Converse and George Dupeux, "Politicization of the Electorate in France and the United States", **Public Opinion Quarterly**, 26, 1962, pp. 2-23)

18. การเรียนรู้ทางการเมืองในครุณวัย : กระบวนการเรียนแบบกลืนหัวนอน

18.1 โดยปกติมีการแบ่งช่วงอายุของคนต่าง ๆ กัน ภารกิจขององังกฤษ วิลเลียม เชกสเปียร์ ดูเหมือนจะแบ่งออกเป็น 6 ระยะ ในนานาประเทศปรับเปลี่ยน (เกี่ยวกับการทำประคานชื่อชัยชนะจากตัวสัฟฟ์ได้) ได้มีการแบ่งช่วงอายุของคนออกเป็น

“ยามเข้าเจ้าสีขา	คลานไปมาร้องไห้แง
เที่ยงวันกลับพันแพร	เห็นสองขาน่าเปลกใจ
ครั้นถึงสายฝนห้เย็น	กลับแลเห็นสามเห้าได้
นี้คือตัวอะไร	ถ้าเห็นซอบตอบมาเออย”

(จากหนังสือ ปัมด้อย, ของสวามี สัตยานันทบุรี)

การแบ่งนี้ก็คือแบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ คือ วัยทารก วัยเด็กใหญ่ และวัยชรา กเงินใช้ไม้เท้า

18.2 ไม่ว่าจะแบ่งช่วงอายุ หรือช่วงแห่งวัยอย่างใดก็ตาม ได้มีการค้นพบทางพฤติกรรมศาสตร์ (ซึ่งได้รับอิทธิพลในเรื่องนี้โดยเฉพาะจากจิตวิเคราะห์) ว่าวัยแรก คือ วัยเรียนรู้เรียนในที่นั้นหมายถึง การจำผังใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ เมื่อนอกกับการท้าสักวังแรก สิ่งอาจ

ลบได้ก็จริงอยู่ แต่โดยปกติแล้วยังมีร่องรอยเหลืออยู่บ้างไม่มากก็น้อย การฟังใจเกี่ยวกับการเมืองในวัยที่ยังอ่อนต่อโลก จึงมีผลสะท้อนต่อความรู้สึก ทัศนคติ และอุดมการณ์ในภายหลัง ได้ด้วย

18.3 วัยเยาว์เป็นวันที่หลอมได้ง่าย

18.3.1 คำอุปมาอุปไมยที่ยกย่องครูว่าเป็นเสมือน “แม่พิมพ์” ของชาตินั้นเป็นจริงแท้และแน่นอน โดยเฉพาะในความหมายที่กว้างที่สุด กล่าวคือ บิดามารดา ถือได้ว่าเป็นครูคนแรก

18.3.2 การเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองเริ่มต้นที่

ก. บ้านก่อน

ข. แล้วจึงขยายขอบเขตไปถึง “ครูที่โรงเรียน”

ค. ครูคนต่อไปคืออิทธิพลจากเพื่อนร่วมสมัย (สหชาติ)

ง. จนจนถึง ครูสมัยใหม่ คือวิทยุ โทรทัศน์ ภาระนาญ หนังสือพิมพ์ บล๊ะครัต่าง ๆ ฯลฯ

18.4 การเรียนที่ฝังใจเดี่ยววัยนั้นบุตรากถอนโหนได้ยากที่สุด

ก. บางท่านจึงเปรียบเทียบกระบวนการเรียนนี้ว่า เหมือนกับการเจริญเติบโตของหัวหอม ก้านแรกนั้นเกิดขึ้นก่อนสุด แต่จะถูกแกะออกหลังที่สุด เรียกว่า “onion-peel” nature of acculturation.

ข. ดูเพิ่มเติมใน Melford Spiro, "The Acculturation of American Ethnic Groups", *American Anthropologist*, 57 (1955), pp. 1240-52

19. ลักษณะแห่งการเรียนรู้ของเด็ก

การเรียนรู้ของเด็กในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องที่เกี่ยวโยงกับการเมืองมีลักษณะดังนี้ :-

19.1 ลักษณะที่หนึ่ง : เรียนไม่ลึกซึ้ง

เด็กมักจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยไม่คิดจะเอียงลึกซึ้ง คือเรียนโดยการ “ยอมรับ” ทันที พูดง่าย ๆ ก็คือ เด็ก “หมูเบ้า” หรือที่เรียกว่า “innocent” (เชื้อแบบไร้เดียงสา) หรือเป็นแบบ “naive” (เชื้อแบบไม่มีสามารถสำนึกรู้ใดๆ ใด้)

19.2 ลักษณะที่สอง : การเรียนรู้ของเด็กมักเป็นไปในรูปของการ “เลียนแบบ” โดย “ไม่รู้ตัว” คือทำตามตัวอย่างที่เห็น

19.2.1 ดังนั้น จึงมีแนวโน้มที่ว่า หากชาติใดมีผู้นำที่เสียสละเพื่อส่วนรวมมาก ๆ มาแต่ต้น ก็มักจะมีการสืบมรดกทางการเมืองประเกณฑ์ไว้นาน ๆ กล่าวคือการประพฤติตามโดยที่อ้วว่าเป็น “คุณค่า” หรือ “ค่านิยม” ที่ดี

19.2.2 สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าของไทยได้ทรงนิพนธ์ไว้ว่า :

“ประวัติวีรบุรุษ” ใจ เตือนใจ เราฯ
ว่าอาจจะยังชั่วนี้ เลือกได้”

ความหมายก็คือในชาติใดก็ตาม มีการกล่าวขวัญถึงวีรบุรุษหรือรัฐบุรุษที่แก้สังกัดสามารถแล้ว เยาวชนก็จะซึมซาบความรู้สึกนิยมชมชอบเข้าไปและพยายามปฏิบัติตาม

19.2.3 พฤติกรรมของคนในชาติ เช่น “พฤติกรรมเยี่ยงผู้ประกอบการ” หรือ “มูลเหตุจูงใจไฟสัมฤทธิ์” คือการมุ่นนาะหากบันของคนในชาติเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากนานิยายนี้เด็กได้ยินได้ฟังแต่รู้เด็ก

(ดูอ้างอิงในบรรพต วีระสัย, สังคมวิทยา - มนุษยวิทยา, อ้างแล้ว, หน้า 352-360 และ หน้า 371-372)

19.2.4 ตัวอย่างที่ฟังใจเด็กอเมริกันมี เช่น

ก. การที่ประธานาธิบดี 约瑟夫 วอชิงตัน ไม่ยอมสมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม ทั้ง ๆ ที่ประชาชนเรียกร้องให้สมัครต่อ 约瑟夫 วอชิงตัน เห็นว่าหากสมัครรับเลือกตั้งอีกเป็นครั้งที่สามจะเป็นการปลูกฝังประเพณีแห่งการเป็นประธานาธิบดีนาน ๆ หลายสมัย ซึ่งไม่เหมาะสมนักในระบบประชาธิบดีไทย

ข. กรณีที่กล่าวกันว่า นายจอห์น เอฟ. เคนเนดี้ ไม่รับเงินเดือนในขณะเป็นประธานาธิบดี เพราะถือว่าทำเพื่อส่วนรวม อีกทั้งตนเองก็มีอันจะกินพอสมควรแล้ว จึงรับเงินแต่เป็นพิธีเท่านั้น คือเพียง 1 เหรียญдолลาร์ในหนึ่งปี

ค. การเมืองประเกณฑ์ของจอห์น เอฟ. เ肯เนดี้ หรือคนอื่น ๆ ในระบบทุกนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นแบบที่ เมกซ์ เวเบอร์ นักสังคมศาสตร์ชาวเยอรมันได้ให้ฉายาว่า “live for” politics -- คืออยู่เพื่อเล่นการเมืองโดยมิได้หวังผลตอบแทนเป็นวัตถุ

- 1) “live for” politics คือ อยู่ “เพื่อ” การเมือง
- 2) “live off” politics “ได้แก่การแสวงหาผลประโยชน์จากการเล่นการเมือง หรือ อยู่โดย “พึ่ง” การเมือง

19.3 ลักษณะที่สาม : อิทธิพลของบิดามารดา

19.3.1 เด็กมักเชื่อในบิดามารดามากที่สุด ซึ่งโดยสามัญสำนึกย่อมน่าจะเป็นเช่นนั้น

เพราะ

ก. บิดามารดาใกล้ชิดเป็น “พิศเมืองบุน” ในบรรดาพิศทั้งหมดแห่งหลักพุทธศาสนา

ข. ตามหลักของซิกมันด์ ฟรอยด์ ปฐมอาจารย์ทางจิตวิเคราะห์ บุพการีคือตัวตนธรรม หรือ superego แต่เริ่มแรก

19.3.2 คำกล่าวที่ว่า “like father, like son” คือ “พ่อเป็นอย่างใด ลูกเป็นอย่างนั้น” มีส่วนจริงอยู่มากในวงการเมือง คือ

ก. มีการส่งทอดทัศนคติและพฤติกรรมต่อ ๆ กันมา เช่นในเรื่องการนิยมชมชอบพระครูการเมือง

ข. พ่อแม่สนับสนุนวิถีแห่งประชาธิปไตยยอมรับระบอบบุตรธิดาให้นิยมชมชอบในลักษณะประชาธิปไตย

19.4 ลักษณะที่สี่

การเรียนรู้ในวัยเยาว์เป็นเบ้าห่วงломให้ฝังใจในเรื่องทางการเมืองต่อไปอีกหลาย ๆ ปี

19.4.1 เด็กในวันนี้ คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เป็นคำกล่าวที่เป็นจริงมาก

19.4.2 คนเราเมื่อโตขึ้นย่อมเปลี่ยนแปลงได้ แต่มักจะไม่ทิ้ง “ลาย” หรือลักษณะเดิมมากนัก

19.4.3 ทางคัมภีร์พุทธศาสนาที่มีกล่าวไว้วิธีการที่พระอรหันต์มีท่าที่เดินเห็นไม่แตกต่างกว่าสมัยที่ครองเพศอยู่ในมหาวาสวิสัย และวัยเยาว์มากนัก

20. ผลกระทบของการเรียนรู้ในวัยเยาว์ต่อระบบการเมือง

20.1 ในทางพฤติกรรมศาสตร์ (behavioral sciences) มีการบรรยายถึงกระบวนการที่เรียกว่า “socialization” (“สังคมประภูมิ”) คือ “การเรียนรู้หรือการได้รับการขัดเกลาจากสังคมหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ”)

20.2 สังคมประภูมิ เริ่มแรกที่สุดจากการอบรมปลูกฝังของครอบครัว หรือกลุ่มปฐมภูมิ หลังจากนั้นจึงค่อยเปิดประชุมขยายออกสู่โลกภายนอก

20.2.1 การเรียนรู้ในประเทศชนในมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในเวทีข้างนอก

20.2.2 ดังนั้น จึงมักอ้างกันว่าระบบครอบครัวเยอรมันซึ่งการพนบนอบผู้เป็นพ่อมา ก มีส่วนช่วยผลักดันให้ระบบการเมืองเยอรมันผันแปรเป็นระบบเด็ดขาด อย่างเช่น ในสมัยของ希特เลอร์ได้ง่าย ทั้งนี้โดยที่เด็กได้เคยชินกับระบบในวงเล็ก คือ ในวงศครอบครัว ที่เป็นเด็ดจารามาก่อน เมื่อเติบใหญ่ก็ยังคงความเคยชินนั้นไว้

20.3 ในสังคมที่กำลังพัฒนา หรือที่เรียกว่า “โลกที่สาม” (คือไม่ใช่ฝ่ายสหรัฐ-อเมริกา หรือสหภาพโซเวียต) นั้น การอบรมมักเน้นในระบบ seniority (หรือระบบ “ชราค่าวะ”) ระบบชราค่าวะ หรือ “อาวุโสนิยม” เน้นในเรื่อง “วัยวุฒิ” มากกว่า “คุณวุฒิ”

21. เด็กชายกับเด็กหญิงในวงการการเมือง : ความแตกต่างระหว่างประเทศ

21.1 ประการที่หนึ่ง : ในโลกปัจจุบันมีนักการเมืองผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

21.1.1 ผู้นำที่เป็นสตรีก็มีน้อยเมื่อเทียบกับบุรุษ

ก. ในต้นปี 2517 มีเพียง

1) นางโกลดา แมร์ นายกรัฐมนตรีอิสราเอล

2) นางอินทิรา คานธี นายกรัฐมนตรีอินเดีย

3) นางกัณฑรา奈ยิก นายกรัฐมนตรีศรีลังกา

ข. ในปลายปี 2517 ปรากฏว่าผู้นำของอิสราเอลเปลี่ยนเป็นผู้ชาย

ค. ต้นปี 2518 นาง Margaret Thatcher ได้รับเลือกให้เป็นผู้นำของประเทศอนุรักษ์นิยม (คอนเซอร์เวทิฟ) ของอังกฤษ ต่อมาได้เป็นนายกรัฐมนตรี

ง. จำนวนสมาชิกรัฐสภาไทย ในปี 2518 ที่เป็นผู้หญิงมีน้อยมากเมื่อเทียบกับ ส.ส. ชาย

21.1.2 ผู้ที่เรียนรู้ศาสตร์ในหลายประเทศก็มักเป็นนักศึกษาชายมากกว่านักศึกษาหญิง

21.2 ประการที่สอง : สตรีในยุโรปและอเมริกามีทศนคติและพฤติกรรมการเมืองที่แตกต่างจากเพศชาย เช่น

ก. สตรีมีแนวโน้มต่อต้านนโยบายรุกรานหรือกฎหมายที่ลงโทษรุนแรง

ข. สตรีมักห่วงในเรื่องข้อบังคับทางจริยธรรมหรือศีลธรรมมากกว่าที่เรื่องอื่น ๆ เช่น มักสนับสนุนให้ลงโทษการผิดศีลข้อ 3 หรือการดื่มสุราจนเกินขอบเขต หรือ การเล่นการพนัน

21.3 ประการที่สาม : ต้องการสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงมากขึ้น
เรื่องนี้เพิ่งมีในระยะเมื่อไม่กี่ปีมานี้ เรียกว่าเป็นขบวนการปลดแอกสตรี (Women's liberation movement)

21.4 ประการที่สี่ : สตรีมักเป็นผู้มีอุดรุณแรงในเรื่องลัทธิการเมืองและเรื่องศาสนา

21.4.1 ในเรื่องลัทธิการเมืองปรากฏจากการสำรวจของศาสตราจารย์ Samuel A. Stouffer ชี้รายงานในหนังสือชื่อ **Communism, Conformity and Civil Liberties**, New York, Doubleday 1955, pp. 131-55 มีว่า ผู้หญิงอเมริกันมีอุดติในเรื่องการเมืองมากกว่าผู้ชาย

21.4.2 ทัศนคติในเรื่องตัวบุคคล

การสำรวจประชากรโดยการหยั่งเสียงพูดว่า สตรีอเมริกันนิยมโไอเซ่นเข้ามามากกว่านายสตีเวนสันซึ่งเป็นคู่แข่งในการซิงประธานาธิบดี ในปี 1952

21.4.3 อุดติในเรื่องศาสนาของสตรีอเมริกัน

การรังเกียจหรืออุดติต่อศาสนาคาಥอลิก ดูจะเริ่มลดลงบ้างแล้ว

ก. ในระยะแรกสตรีอเมริกันจึงลงคะแนนเสียงให้นายริชาร์ด เออม.นิกสัน ในปี 1960 มา กว่า นายจอห์น เอฟ.เคนเนดี้ ซึ่งนับถือศาสนาคาಥอลิก

ข. แต่หลังจากปี 1960 แล้ว ดูเหมือนประเด็นปัญหาทางศาสนาจะเสื่อมคลายลงไป

ค. ปรากฏจากการสำรวจว่า นายเคนเนดี้ เมื่อเป็นประธานาธิบดีแล้วมีสตรีนิยมเขามากยิ่งขึ้น และมากกว่าคนสำคัญของพรรครีบับลิกันทุกคน

21.5 ประการที่ห้า : สตรีรู้เรื่องในวงแคบ

มีแนวโน้มทั่วไปว่า สตรีมักรู้เรื่องดีเฉพาะเรื่องในวงแคบ ๆ คือการเมืองระดับท้องถิ่นมากกว่าระดับรัฐหรือระดับชาติ

21.6 เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศหญิงชายในวงการเมือง ดูเพิ่มเติมใน

21.6.1 Maurice Duverger, *The Political Role of Women*, Paris, UNESCO, 1955.

21.6.2 Louis Harris, *Is There A Republican Majority?* New York, Harper, 1954, pp. 104-17

21.6.3 Fred Greenstein. "Sex-Related Political Differences in Childhood", *Journal of Politics*. 23, 1961. pp. 354-55 n.

22. ที่มาแห่งความแตกต่างเชิงการเมืองระหว่างเพศชายและหญิง

22.1 ประการที่หนึ่ง : แนวโน้มของค่านิยมทางการเมืองจากพ่อ

ความแตกต่างเชิงการเมืองในผู้ใหญ่มักมี “แรม” คือลักษณะที่สืบทอดมาตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว

22.1.1 การค้นคว้าที่นักเรียน ในสหรัฐอเมริกาปรากฏว่า ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายมีแนวโน้มที่จะแสดงหาข้อแนะนำหรือความรู้ทางการเมืองจากบิดามากกว่ามารดา

22.1.2 เป็นความรู้ที่ไปของเด็กแต่ดั้งเดิมว่า ผู้ชายรู้เรื่องการเมืองมากกว่าผู้หญิง จึงมักหาความรู้จากพ่อมากกว่าแม่ ปกติคิดว่าพ่อรู้เรื่องการเมืองการปกครองมากกว่าเรื่องในบ้านหรือในครอบครัว

22.2 ประการที่สอง : นิสัยประจำของเด็กชาย

22.2.1 เด็กชายมักก้าวรวดหรือแยกตัวออกจากเด็กอื่นมากกว่าเด็กหญิง ทั้งนี้เป็นไปโดยอุปนิสัยเดิม

22.2.2 เด็กชายจึงมักสนใจวิธีการเมืองซึ่งมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา มีการออกนอกบ้าน (เช่น ในการซ่อมแซมเสียงเลือกตั้ง)

22.3 ประการที่สาม : สตรีสนใจบุคลิกภาพ

22.3.1 เป็นที่ทราบกันว่า ในวงสนทนากลุ่มเด็กหญิงตัวบุคลิกภาพมากกว่าเรื่องความคิดหรือประเดิมปัญหา ลักษณะนี้มีมาตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว

22.3.2 สตรีมักเลือกผู้ชายมารับเลือกตั้งโดยดูที่บุคลิกภาพหรือการแต่งตัวมากกว่าโนยาบาย เช่น

ก. มักไม่สนใจกันว่าผู้ชายมีความต้องการยุติธรรมยุวชนหรือไม่ หรือมีนโยบายยกเว้นกฎหมายการศึกหรือไม่

ข. มักสนใจเพียงว่าเวลาเข้าพบด้วยทัศนคติหรือไม่ หรือใส่เนคไทเรียบร้อยหรือไม่ เป็นต้น

22.4 ประการที่สี่ : อุปนิสัยในวัยเด็ก

22.4.1 มักเห็นได้ชัดว่าในแบบทุกสังคม เด็กหญิงกับเด็กชายมีนิสัยแตกต่างกัน เช่น

ก. เด็กหญิงชอบเล่นตุ๊กตา เล่นทำครัว เล่นทำงานครัว หรือขนมอื่น ๆ

ข. ส่วนผู้ชายมีแนวโน้มเล่นหนังสือ หรือโปรดิคชันโดย เป็นต้น

22.4.2 การแบ่งแยกความสนใจมีการสืบท่องจิตวิญญาณ ทั้งในเชิงการเมือง และด้านอื่น ๆ คือผู้ชายมักสนใจอาชีพที่แตกต่างจากผู้หญิง

23. ความสั่งท้าย

23.1 ช่วงอายุหรือช่วงวัย (generation) ของคนนั้นนักสังคมศาสตร์มักกำหนดให้เป็น 25 - 30 ปี

23.1.1 ช่วงวัยนี้หมายความว่าเป็นระยะเวลาที่มีการสับเปลี่ยนบทบาทในทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะหมายถึงการที่คนอายุประมาณเท่านั้นได้ก่อตั้งครอบครัวใหม่ของตนเอง

23.1.2 เมื่อถึงอายุ 24 - 30 ปี บุคคลมักเริ่มมีบทบาทเรื่อยไปจนถึง 40 - 60 ปี

23.1.3 จากนั้นเป็นหน้าที่ของบุตรธิดาหรืออนุชน (อนุ แปลว่า ตาม ดังนั้น อนุชน จึงแปลว่า ผู้เกิดที่หลัง) รุ่นต่อไป

23.2 ความคิดที่ย้ำในข้อเขียนนี้ก็คือ ช่วงอายุนี้ได้มีเป็นตอน ๆ โดยมีได้สืบเนื่องกัน ความจริงแล้ว มีการเกี่ยวข้องสืบต่อ กันหมด ตั้งแต่อายุเยาว์จนเป็นผู้ใหญ่

17.2.1 “ผู้ใหญ่วันนี้ก็คือเด็กเมื่อวานนี้” เป็นความจริงอยู่มากในโลกของการเมือง

17.2.2 “การคอบเต็ก” มิใช่เป็นการ “สร้างบ้าน” อย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการอบรมปั้นนิสัยให้ผู้เยาว์รู้จักสร้างเมืองเมื่ออายุมากขึ้นด้วย

23.3 ประชาธิปไตยซึ่งเป็นที่มุ่งหวังของคนส่วนมากในพื้นพิภพนี้จะเกิดขึ้นได้ทั่วไป และมีเสถียรภาพนณาการก็ต่อเมื่อ

17.3.1 มีการหล่อหลอมให้ฝังใจแน่นแฟ้นในความคิดและวิธีการปฏิบัติ ตั้งแต่ ครู ณ วัย

17.3.2 แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าจะเรียนรู้และปฏิบัติประชาธิปไตยไม่ได้เมื่อ ล่วงปฐมวัย

1) การเรียนรู้มีเป็นไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด

2) แต่การปฏิบัติเริ่มแรกย้อมนำมาริ่งผลตามประสงค์ที่แน่นอน และมั่นคงกว่า

3) คำพังเพยของไทยที่ว่า “ไม้อ่อนตัดง่าย ไม่แก่ตัดยาก” ดูจะเป็นจริง อยู่อย่างมาก เมื่ออายุมากยกที่จะแก่ไขดัดแปลงได้

คำ답นท์ท้ายบทที่ 10

- 1) มีคำกล่าวว่าความเป็นไปของบุคคลขึ้นอยู่กับดุลยภาพแห่ง “nature” กับ “nurture” หรือ “พันธุกรรม” กับ “สิ่งแวดล้อม” จงอธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับสังคมประวัติทางการเมือง
- 2) ทัศนคติของทอคเกอวิลล์เกี่ยวกับการเป็นประชาธิปไตยในประเด็นที่ว่าด้วยสังคมประวัติ เป็นอย่างไร
- 3) ความเชื่อขั้นมูลฐานหรือแเวทัศนคติของเด็กมีในทางใดบ้าง
- 4) จงอธิบายว่าทำไม่ค氟ร์เชสจึงมีแนวโน้มไม่เลือกพรรครักการเมืองเดียวกับบิ๊กมาเรดา ซึ่ง เป็นกรณีที่แตกต่างจากคนอเมริกัน
- 5) การเรียนรู้แบบกลีบหัวหอมหมายความว่าอย่างไร เกี่ยวข้องกับกระบวนการสังคมประวัติ อย่างไร

“Governments vary as the dispositions of men vary..... we cannot suppose that states are made of “oak and rock.”

Plato. The Republic cf Gabriel A Almond and
Sidney Verba, eds The Civic Culture Revisited
(Boston. Little, Broon, 1980), p 2

**“รูปแบบการปกครอง ย่อมแตกต่างกันไปแล้วแต่อุปนิสัยของคน..... เราไม่
อาจกล่าวได้ว่ารัฐประกอบด้วยเพียงตน ไม่และก้อนหินเท่านั้น”**

เพลโต ในหนังสืออุตมรัฐ